

**ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ**

УДК(UDC)94(410):329.058:341.3(470+571:560)"1787/1791"

ГОНЧАРЕНКО Л. Л., КОБАКА К. Ю.

**У. ПІТТ-МОЛОДШИЙ ТА ПОЗИЦІЯ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ  
В РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКІЙ ВІЙНІ 1787-1791 рр.**

*В статті аналізуються події російсько-турецької війни 1787-1791 рр., а також позиція Великобританії та кабінету У. Пітта-Молодшого у вирішенні даного конфлікту. Особлива увага приділяється дипломатичним відносинам Британського королівства з іншими європейськими державами, що мали відношення до військового конфлікту, та безпосередньо впливу У. Пітта-Молодшого на міжнародні відносини королівства з цими країнами. Окрім цього у статті описано причини втручання Великобританії у справи європейських держав і методи до яких вдавався У. Пітт-Молодший задля здобуття необхідних йому результатів. Також аналізуються дії головного суперника британського прем'єр-міністра на міжнародній арені - Катерини II та її дипломатів, у тому числі і посла у Великобританії С. Воронцова.*

**Ключові слова:** У. Пітт-Молодший, Катерина II, С. Воронцов, Очаківське питання, Рейхенбахська конференція.

Російсько-турецька війна 1787-1791 рр. - одна з найвдаліших воєн Російської імперії проти Туреччини, що розпочалася через претензії Порту на Крим і Грузію. Під час цієї війни чи не найкраще проявили себе російські військові генії О. Суворов і Ф. Ушаков. Їхній вклад у перемогу важко переоцінити, однак були й інші, не менш впливові сили, які вирішували перебіг багатьох подій цієї війни. По суті військові дії вели Росія і Австрія з одного боку та Туреччина і Швеція з іншого. Однак низка інших європейських країн приймали активну участь у протистоянні, застосовуючи не стільки військову силу, скільки гроші й дипломатичні зв'язки. З ряду цих країн найбільше виділялась Британська імперія. Як відомо, у Великобританії досить довгий час були складні відносини з Російським імператорським двором, особливо у питаннях щодо Туреччини. І не дивно, що у цій війні Сент-Джеймський двір не був осторонь від основних подій, що розгорталися у причорноморському регіоні.

На сьогодні в Україні склалася ситуація, в якій велику роль відіграють іноземні держави, і Великобританія в тому числі. Тому вивчення історії цих відносин є дуже корисним. Варто звернути увагу, на що йдуть найвпливовіші держави світу, коли це стосується безпосередньо їхніх інтересів. Мета нашого дослідження полягає у тому, щоб показати вплив Великої Британії та

---

*Гончаренко Леся Леонідівна - кандидат історичних наук, доцент Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка.*

*Кобака Костянтин Юрійович - магістрант історичного факультету Сумського державного педагогічного університету ім. А.С.Макаренка.*

безпосередньо прем'єр-міністра У. Пітта-Молодшого на перебіг російсько-турецької війни 1787-1791 рр.

Характеризуючи історіографію дослідження необхідно відзначити, що вона представлена роботами переважно російських, в тому числі і радянських дослідників. Серед останніх варто виділити Р. Авербух, яка на основі архівних документів досить докладно описує і дає характеристику міжнародним відносинам на європейському континенті у період російсько-турецької війни [1]. Інший радянський історик В. Потьомкін описав дипломатичну діяльність різних держав починаючи з давніх часів до 1871 р., зокрема і період російсько-турецької війни 1787-1791 рр. [7]. Серед сучасних російських дослідників слід згадати М. Половинкіну, яка описала життя відомого російського державного діяча С. Воронцова у Великобританії в часи російсько-турецької війни [6]. І. Муський вивчав біографію і політичну діяльність британського прем'єр-міністра У. Пітта-Молодшого [4]. Серед вітчизняних істориків варто виділити О. Третяка, який дослідив події російсько-турецької війни 1787-1791 рр. та роль Великобританії у цьому конфлікті [8].

Джерельну базу дослідження складають збірники документів і мемуари. До першого відноситься «Повне Зібрання Законів Російської Імперії: Зібрання перше: з 1649 до 12 грудня 1825 року». Цей збірник дає змогу детально ознайомитися з договорами укладеними Російською імперією в досліджуваній нами період [5]. До другої групи - автобіографія графа С. Воронцова [3], щоденники і листування Джеймса Харріса [9].

Поразка у війні з американськими колоніями підірвала престиж Сент-Джеймського двору у світі. Здавалося, Франція, яка була на боці переможців, зрештою взяла верх над своїм одвічним ворогом. Проте інколи одна особистість може змінити все.

У 1783 р. після парламентської кризи, новий уряд у Великобританії очолив Уільям Пітт-Молодший - син лорда Четема, того самого що привів Британію до перемоги у Семирічній війні. В 24 роки, прийшовши до влади, У. Пітт був наймолодшим прем'єром за всю історію країни. Саме на його долю випало підписання мирного договору з колишніми колоніями на американському континенті.

У. Пітт-Молодший чітко визначив власну лінію зовнішньої політики - вивести зі стану політичної ізоляції Великобританію. Головним противником в цьому питанні він бачив Францію і, щоб протистояти їй, треба було зблизитися з якоюсь із сильних держав на європейському континенті. Насамперед він звернувся з пропозицією щодо союзу до російської імператриці Катерини II. У. Пітт хотів випередити Францію і заздалегідь підписати цю угоду. Він також розраховував, що, зв'язавши Росію союзом, йому легше буде впливати на її політику щодо Туреччини. Однак британський прем'єр не побажав поширювати свої союзні зобов'язання на випадок російсько-турецької війни, що знецінювало його пропозицію в її очах, оскільки вона бажала знайти союзника саме проти турків. Тому імператриця відмовила У. Пітту в укладанні угоди [4, с. 356].

Ще у 1785 р. один з найвпливовіших британських дипломатів Джеймс Гарріс запевняв свого міністра закордонних справ маркіза

Кармартена, що найсерйознішою загрозою для інтересів Великобританії в Європі може стати створення ліги між Російською імперією, Прусією і Францією [9, с.132]. Вже у 1786 р. Британії вдалося підписати союзний договір з Прусією, що був націлений проти Франції та Росії. Ця угода стала першою перемогою у наміченому Піттом плані.

Того ж року був підписаний торговий договір між двома іншими державами - Францією і Росією. Найнесподіванішим стало те, що Катерина II пішла на підписання цієї угоди. Для того моменту це був найгірший варіант, що порушив сформований баланс політичного стримування Лондона і Парижа. Це стало очевидним у найближчий час [8, с.47]. Договір знищував монопольне панування британського капіталу на російському ринку і зміцнював французьку торгівлю з півднем Росії через Дарданелли і Чорне море. Франція і Росія зобов'язалися визнати один одного найближчими союзниками. Підписанням цього договору з Версальським двором Петербург лише підтвердив побоювання Лондона, спонукавши його на більш рішучі політичні дії.

У 1786 р. внутрішньополітична ситуація в Голландії була нестабільною, чим і скористався британський прем'єр-міністр. Відносини між штатгальтером Вільгельмом V Оранським і буржуазною партією «Патріотів» погіршувалися і поступово розвивалися в бік відкритого конфлікту. Ситуація в Об'єднаних провінціях стала критичною взимку 1786-1787 рр., коли з'явилася загроза громадянської війни. Цим і скористався У. Пітт-Молодший.

Оскільки Патріотична партія розраховувала на підтримку Франції, що підписала в 1785 р. союз з Голландією, Вільгельм V орієнтувався на її супротивників. Тому скориставшись затриманням дружини штатгальтера, яка доводилася сестрою Фрідріху-Вільгельму II, як приводом для втручання, пруські війська під командуванням герцога Брауншвейзького, за згодою У. Пітта у вересні 1787 р. вторглися в Об'єднані провінції. Опір «Патріотів» провалився. Французький кабінет підтримав своїх голландських союзників тільки на словах.

Голландська криза 1787 р. означала найбільшу в дореволюційний період капітуляцію Франції на міжнародній арені перед дипломатичною та фінансовою інтервенцією Великобританії і військовим вторгненням Прусії. У результаті в квітні 1788 р. був укладений союз між Великобританією, Прусією і Голландією, що мав велике значення для всієї подальшої історії міжнародних відносин. Союз вивів британців з ізольованого положення і зробив Прусію посередником політики У. Пітта на континенті.

Тепер, коли Франція опинилася у складному становищі на міжнародній арені, британському прем'єр-міністру залишалося повернути британський капітал на російський ринок. Для цього потрібно було послабити Російську імперію, щоб Катерина II сама пішла на підписання угоди з Британією на умовах вигідних останній. Для цього найкраще підходила Туреччина, на яку Великобританія мала значний вплив. Підштовхнути Порту до війни з Росією, щоб вона загрузла в ній на тривалий термін, стало основною справою британської дипломатії, виконання якої не потребувало важких зусиль від Сент-Джеймського двору, оскільки у Великобританії були свої важелі тиску на Туреччину, а у тої були свої

претензії до Російської імперії. У 1787 р. розпочинається чергова війна між Туреччиною та Росією.

Кампанія 1787-1788 рр. проходила у важких умовах. Російське керівництво до війни не підготувалося. Військ на південному кордоні було мало, в країні був неврожай [1, с. 94]. Непідготовленість до війни і повільність Г. Потьомкіна дорого обійшлися Росії. Ставка Катерини II на можливе зближення з Францією виявилася повністю недієвою. Париж з такою ж стрімкістю втрачав вагу і значення в європейських справах, з якою Лондон їх набирав.

Франція робила ставку на те, що у війні з Туреччиною на боці Росії виступить Швеція, звісно, не без підтримки Версалю. «Французи самовпевнено стверджують - писав секретний агент британського прем'єр-міністра У. Пітта зі Стокгольма в жовтні 1787 р., - що вони тримають турків і шведів в якості двох диких звірів в їх власному лігві, щоб випустити їх звідти тоді, коли це буде корисно Франції» [8, с. 50]. Але всупереч волі Версальського двору, що послав спеціальну французьку місію до Швеції на чолі з маркізом де Понса, Стокгольм і Стамбул уклали між собою оборонний союз, результатом якого стало оголошення влітку 1788 р. війни Росії Швецією.

Тим часом, у політичних колах Європи стали усвідомлювати, що ключ до панування в Північному Причорномор'ї знаходиться не в Криму, а саме в Очаківській області. Вигода стратегічного положення Кримського півострова з військової точки зору була безперечна, але тут не було ні зручних комунікацій, які пов'язували півострів з внутрішніми регіонами, ні власних господарських ресурсів, щоб забезпечувати в той момент навіть власні потреби, не кажучи про зовнішню торгівлю. Туреччина ж, володіючи в Очаківській області такими потужними фортецями, як Очаків, Бендери і Аккерман, безперешкодно могла контролювати гирла трьох найбільших водних комунікацій Східної Європи - Дніпра, Бугу і Дністра. До цього слід додати, що в Буджаку Порта мала одну з найбільш укріплених цитаделей Європи - Ізмаїл, що замикала собою Дунай.

Залежно від позиції тієї чи іншої держави, Очаківське питання стало вихідною точкою для вирішення ряду інших міжнародних проблем, наприклад, вимоги Пруссії передати їй Данциг і Торунь, політична автономія дунайських князівств, доля польської державності та інш. Незважаючи на те, що в протистояння були втягнуті майже всі держави Європи, основне політичне протистояння в Очаківському питанні розгорнулося між У. Піттом і Катериною II. Найпотужніша європейська сухопутна держава того часу - Росія, зіткнулася з найсильнішою морською державою - Великобританією [2, с. 135].

В той час російський посол у Великобританії С. Воронцов запропонував Катерині II не обмежуватися впливом на Сент-Джеймський двір лише за допомогою офіційних каналів, які, при рішучості британського міністерства не допустити передачі Росії Очаківської області, ставали марними. Тому він вважав доцільним підтримувати неофіційні контакти з членами парламентської опозиції, зокрема з партією вігів. У жовтні 1788 р. йому стало відомо про те, що Георг III важко захворів. Сама по собі хвороба британського короля, що ретельно приховувалась, не могла вплинути на

зовнішньополітичні орієнтири Лондона, оскільки доступ британського монарха до міжнародних справ був законодавчо обмежений. Але справа полягала в тому, що регентом в період його хвороби повинен був стати спадкоємець престолу - принц Уельський, а це не обіцяло нічого доброго міністерству У. Пітта. Принц був у дружніх стосунках з лідером вігів, який раніше обіймав вищі міністерські крісла, Ч.Дж. Фоксом, і мало хто сумнівався, що у разі призначення принца Уельського регентом, нове міністерство буде доручено сформуванню саме йому [8, с. 62].

У розпал боротьби за збереження своїх міністерських посад торійський кабінет змушений був різко зменшити зовнішньополітичну активність. Це ж зробила й антиросійська коаліція, підконтрольна волі У. Пітта-Молодшого.

Несподівано для більшості політиків Георг III одужав, про що народи Великобританії були сповіщені 1 березня 1789 р. текстом молитви з подякою. Таким чином, питання про регентство відпало, а міністерство У. Пітта зберегло, і навіть зміцнило своє становище.

Проте кампанія 1788 р. закінчилася на користь Російської імперії. Завдяки військовому генію О. Суворова був взятий Очаків. Але 20 лютого 1790 р. несподівано помер імператор Священної Римської імперії Йосип II. Новий імператор Леопольд II став легкою здобиччю для британської дипломатії. На початку весни 1790 р. з Відня до Лондона прибув австрійський кур'єр з листом від імператора, в якому містилося прохання до Сент-Джеймського двору прийняти посередництво у врегулюванні бельгійського конфлікту, що почався у 1789 р.

Леопольд II найбільше боявся за Бельгію, але зовсім не хотів поступатися полякам Галичиною і відмовлятися від завоювань в Туреччині, де перемоги О. Суворова дозволили росіянам і австрійцям зайняти в 1789 р. Молдавію і Валахію. Імператор також готувався до війни з Прусією. Обидві сторони стягнули армії до своїх кордонів. Міністр закордонних справ Прусії Е.Ф. Герцберг сподівався, що Росія, втягнута у війну на півночі і півдні, не допомагатиме Австрії в її боротьбі з Прусією. Він гадав, що настав момент, коли Прусія стане центральною державою у Європі і зможе зіграти роль посередниці і в східному, і в польському, і в шведському питаннях, а Великобританія буде допомагати їй як вірний союзник.

У. Пітт-Молодший стежив за діями Берлінського двору, даючи можливість Прусії якомога глибше втягнутися в міжнародні проблеми. Е.Ф. Герцберг не розумів, що це була лише гра, поки не зникла загроза війни Британії з Іспанією через землі на Тихоокеанському узбережжі Америки. Е.Ф. Герцберг запросив дипломатів на конференцію в сілезьке містечко Рейхенбах. Але У. Пітт не хотів витратити британські субсидії на підтримку Прусії у війні з Австрією й не мав наміру віддавати Австрію під вплив Прусії, хоча йому і хотілося відірвати її від союзу з Росією, перешкодивши її завоюницьким прагненням на Сході. Британський прем'єр-міністр бачив, що в 1790 р. при приблизно рівних силах Прусії та Австрії не Берлін, а Відень стане вершителем долі європейської рівноваги [4, с. 358].

У Франції вся увага була зосереджена на внутрішній боротьбі. Росія вела війну з двома противниками - на півночі і півдні. У. Пітт це враховував

і знав, що тепер замість цих держав вирішувати суперечки Австрії та Пруссії буде лише Британія.

До початку конференції в Рейхенбасі загроза війни з Іспанією не стояла. Тому Великобританія і Голландія навідріз відмовили Пруссії у військовій підтримці проти Австрії. Вони зажадали примирення обох сторін на основі суворого статус-кво і їх угоди про придушення Бельгійської революції. Австрія повинна була відмовитися від завоювань за рахунок Туреччини і вийти з російсько-турецької війни з порожніми руками. Лише за цієї умови Великобританія, Голландія і Прусія погодилися допомогти їй відновити свою владу над Бельгією. Імператор Леопольд II, більш байдужий до східної політики, ніж його попередник Йосип II, швидко погодився.

Пруссії залишалися два варіанти: війна з Австрією без союзників або відмова від плану Е.Ф. Герцберга. Король бачив, що сама Пруссія не володіла військовою перевагою над Австрією. Він вирішив не ризикувати у війні і поступитися, пожертвувавши планами свого міністра [7, с. 330].

Таким чином, У. Пітт-Молодший вивів Віденський двір з орбіти договору з Росією. Росія опинилася в складному становищі, втративши свого союзника і залишаючись сам на сам у війні з двома державами. Тому було необхідно закінчити війну хоча б зі Швецією. 3 серпня 1790 р. Катерина II уклала з Густавом III Верельський мир. Імператриця відмовилася від втручання у внутрішні справи Швеції, Густав III у свою чергу повинен був відмовитися від підтримки Туреччини. Кордони обох держав залишалися такими ж, як і до війни [5, с. 161].

Тим часом російські війська, що зайняли дунайські князівства і Буджак, у грудні 1790 р. штурмом оволоділи Ізмаїлом. Зухвалий план генерала О. Дерібаса, помножений на полководницький талант О. Суворова, дозволив здійснити, здавалося б, неможливе - при рівності сил наступаючих і тих, хто оборонявся, була захоплена одна з найпотужніших фортець Європи, що була ключем до Балканського півострова. Однак падіння Ізмаїлу стало для Лондона лише каталізатором до початку відкритої конфронтації з Росією. Причому найбільше У. Пітт побоювався позиції Туреччини, яка могла похитнутися.

22 березня 1791 р. британський кабінет міністрів зібрався на своє надзвичайне засідання, де було схвалено текст ультиматуму до Росії та прийнято рішення направити відповідне звернення до парламента за виділенням субсидій на озброєння. Згідно з урядовим рішенням наприкінці квітня цього року передбачалося вислати в Балтійське море до російських берегів 36 лінійних кораблів і таку ж кількість фрегатів, а для безпосередньої допомоги Туреччині, в Чорне море, 10 або 12 лінійних кораблів [3, с. 47].

Російський посол у Великобританії С. Воронцов неодноразово розмовляв з У. Піттом з приводу британських військових приготувань, але вони так і не були припинені. Це спонукало С. Воронцова в різкій формі заявити міністру закордонних справ, що він буде використовувати всі засоби, щоб перешкодити британському уряду втягти Великобританію у війну з Росією [6, с. 72].

Політика У. Пітта-Молодшого на цей раз зустріла жорстокий опір в парламенті. С. Воронцов підтримував тісні зв'язки з британською опозицією.

Опозиційні діячі та газети почали критикувати діючий уряд. Пояснювалося це тим, що Великобританія отримувала від зростаючої балтійської торгівлі з Росією величезні вигоди, а розрив з Росією погрожував їх втратою. Британське купецтво і чути не хотіло про такі збитки і про війну з Росією через якийсь віддалений шматок степу і Очакова. У середині квітня стало зрозуміло, що в країні почалася урядова криза. На засіданні палати громад 12 квітня одним з видних членів вігської партії Ч. Греєм було підняте питання про припинення приготувань до війни проти Росії. Опозиція отримала 173 голоси, міністерство 253. Однак У. Пітт зрозумів, що це примарна перевага, яка в реальності була рівнозначною нищівній поразці. Побачивши, як тане його перевага в парламенті і який суспільний резонанс спричинила підготовка до війни, він, не афішуючи свої дії, сповістив Берлінський двір про те, що британський флот не вийде в Балтійське море і одночасно відкликав ультиматум британської корони Петербургу, який ще не встигли вручити російській імператриці [3, с. 48].

Отже, позиція У. Пітта-Молодшого та Великобританії у російсько-турецькій війні 1787-1791 рр. диктувалася британськими геополітичними інтересами. Британський прем'єр-міністр підтримував Туреччину у військовому протистоянні з Російською імперією для того, щоб послабити останню на міжнародній арені, а також повернути переважаючий вплив британського капіталу на російському ринку. Але дане протистояння в міжнародних справах У. Пітт-Молодший програв. З іншого боку, не дивлячись на таку дипломатичну поразку, не можна заперечувати той факт, що Великобританія почала відігравати значну роль у подіях, які відбувалися на континенті. Прем'єр-міністру за досить короткий термін вдалося повернути той престиж на міжнародній арені, який було втрачено через поразку у війні з колоніями. Крім того, варто зазначити, що непересічні здібності та авторитет У. Пітта-Молодшого згодом зіграли важливу роль у війні з революційною Францією і Наполеоном Бонапартом.

---

1. *Авербух Р.* Политика европейских держав в 1787-1791 гг. / Р. Авербух // Историк-марксист. - 1939. - №2. - С. 93-109.

2. *Бродель Ф.* Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв. / Ф. Бродель. - М.: Прогресс, 1992. - Т. 3. - 678 с.

3. *Воронцов С.Р.* Автобиография графа Семена Романовича Воронцова / С.Р. Воронцов // Русский архив. - 1876. - Кн. 1. - Вып. 1. - С. 33-59.

4. *Мусский И.А.* 100 великих дипломатов / И.А. Мусский. - М.: Вече, 2002. - 608 с.

5. Полное Собрание Законов Российской Империи: Собрание первое: С 1649 по 12 декабря 1825 года. - СПб.: Тип. II Отд-ния собств. Е.И.В. канцелярии, 1830. - Т. 23. - 969 с.

6. *Половинкина М.Л.* Семён Романович Воронцов / М.Л. Половинкина, Е.А. Шляпникова // Вопросы истории. - 2003. - №11. - С. 62-83.

7. *Потемкин В.П.* История дипломатии / В.П. Потемкин. - Москва: ОГИЗ, 1941. - Т. 1. - 567 с.

8. *Третьяк А.И.* Северное Причерноморье в политико-правовом пространстве Европы конца XVIII века / А.И. Третьяк. - Одесса: Optimum, 2004. - 176 с.

9. *Harris J.H.* Diaries and Correspondence of James Harris, First Earl of Malmesbury / James Howard Harris. - V. 2. - London: R Bentley, 1844. - 530 p.

#### References

1. *Averbukh R.* Politika evropeyskikh derzhav v 1787-1791 gg. / R. Averbukh // Istorik-markсист. - 1939. - №2. - S. 93-109.

2. Brodel' F. Material'naya tsivilizatsiya, ekonomika i kapitalizm, XV-XVIII vv. / F. Brodel'. - M.: Progress, 1992. - Т. 3. - 678 s.
3. Vorontsov S.R. Avtobiografiya grafa Semena Romanovicha Vorontsova / S.R. Vorontsov // Russkiy arkhiv. - 1876. - Kn. 1. - Вып. 1. - S. 33-59.
4. Musskiy I.A. 100 velikikh diplomatov / I.A. Musskiy. - M.: Veche, 2002. - 608 s.
5. Polnoe Sobranie Zakonov Rossiyskoy Imperii: Sobranie pervoe: S 1649 po 12 dekabrya 1825 goda. - SPb.: Tip. II Otd-niya sobstv. E.I.V. kantselyarii, 1830. - Т. 23. - 969 s.
6. Polovinkina M.L. Semen Romanovich Vorontsov / M.L. Polovinkina, E.A. Shlyapnikova // Voprosy istorii. - 2003. - №11. - S. 62-83.
7. Potemkin V.P. Istoriya diplomatii / V.P. Potemkin. - Moskva: OGIZ, 1941. - Т. 1. - 567 s.
8. Tret'yak A.I. Severnoe Prichernomor'e v politiko-pravovom prostranstve Evropy kontsa XVIII veka / A.I. Tret'yak. - Odessa: Optimum, 2004. - 176 s.
9. Harris J.H. Diaries and Correspondence of James Harris, First Earl of Malmesbury / James Howard Harris. - V. 2. - London: R Bentley, 1844. - 530 p.

**Гончаренко Л. Л., Кобака К. Ю.**

кандидат исторических наук, доцент Сумского государственного педагогического университета им. А.С.Макаренко (Украина)  
магистрант исторического факультета Сумского государственного педагогического университета им. А.С.Макаренко (Украина)

**У.ПИТТ-МЛАДШИЙ И ПОЗИЦИЯ ВЕЛИКОБРИТАНИИ В РУССКО-ТУРЕЦКОЙ ВОЙНЕ 1787-1791 гг.**

*В статье анализируются события русско-турецкой войны 1787-1791 гг., а также позиция Великобритании и кабинета У. Питта-Младшего в решении данного конфликта. Особое внимание уделяется дипломатическим отношениям Британского королевства с другими европейскими государствами, имевшими отношение к военному конфликту, и непосредственно влиянию У. Питта-Младшего на международные отношения королевства с этими странами. Кроме этого в статье описаны причины вмешательства Великобритании в дела европейских государств и методы к которым прибегал У. Питт-Младший для получения необходимых ему результатов. Также анализируются действия главного соперника британского премьер-министра на международной арене - Екатерины II и ее дипломатов, в том числе и посла в Великобритании С. Воронцова.*

**Ключевые слова:** У. Питт-Младший, Екатерина II, С. Воронцов, Очаковский вопрос, Рейхенбахская конференция.

**Goncharenko L. L., Kobaka K. Yu.**

PhD (History), Associate Professor, Sumy State Pedagogical University named after Makarenko (Ukraine)

Master of history, Sumy State Pedagogical University named after Makarenko (Ukraine)

**WILLIAM PITT THE YOUNGER AND POSITION OF GREAT BRITAIN IN THE RUSSO-TURKISH WAR OF 1787-1791**

*The article analyzes the events of Russo-Turkish war of 1787-1791 and the position of the UK and the Cabinet of William Pitt the Younger in resolving this conflict. Special attention is paid to the British diplomatic relations of Kingdom with other European states that were related to the war and directly the influence of William Pitt the Younger to international relations of the United Kingdom. In 1783 at the age of 24 William Pitt the Younger became British Prime Minister. Young Prime Minister believes that his main task in foreign policy is British withdrawal from the state of political isolation. For decrease the Russian Empire and active dissemination of British goods to the Russian market William Pitt the Younger pushed the Ottoman Empire to the war with Russia. Due to the failed beginning the Russian Empire in the early period of war and coordination of the Turkish side actions with Britain the importance of London is growing rapidly in international relations.*

*The key importance in the confrontation between the Russian and British empires took Ochakiv problem, because strong fortresses such as Ochakiv, Bendery and Ackerman were on this territory. A country that owned this territory could easily control the mouth of the three largest water communications in Eastern Europe - Dnieper, Dniester and Bug. Definitely, the main task of William Pitt the Younger was to prevent the transfer of the territory under the rule of the Russian Empire. Ochakiv problem was the starting point for solving other international problems, such as the requirement of Prussia to transfer Danzig and Torun, political autonomy*

*Danubian principalities, the fate of the Polish state and so on. So there is no wonder in anti-Russian policy of London, which is currently entirely dependent of the will of William Pitt the Younger. But, thanks to the military genius Alexander Suvorov, Ochakiv was taken and British-Russian confrontation ended in favor of the Russian Empire.*

*In 1790 a vivid manifestation of William Pitt the Younger in international European contradictions was intervention in the Austro-Prussian conflict with the aim of removing Austria from the Treaty with the Russian Empire. As a result Russia was alone in the war against Turkey and its ally Sweden. But, again thanks to successful military actions and international relations Russians captured the fortress of Izmail (the key to the Balkans) and made peace with ally of Turkey Sweden. These events were for the British Prime Minister only the catalyst to the beginning of an open confrontation with Russia. Moreover, most of all William Pitt the Younger feared that Turkey's position was threatened.*

*March 22, 1791 British cabinet convened its extraordinary meeting where it was approved the text of the ultimatum to Russia and it was decided to send in the Baltic Sea to the Russian coast 36 battleships and the same number of frigates, and for direct assistance to Turkey in the Black Sea 10 or 12 battleships. But this policy of William Pitt the Younger met fierce resistance in parliament. This is explained by the fact that the UK received from the growing Baltic trade with Russia the huge benefits, and the gap with Russia threatened their loss. Seeing as it melts advantage in parliament and what public resonance was caused by the preparation for war, the Prime Minister announced Berlin court that the British fleet will not come to the Baltic Sea and simultaneously withdrawn the ultimatum the British Crown to St. Petersburg, which had not been given the Russian Empress Catherine II yet. And though the British Prime Minister lost the confrontation with Russia, his main goal in foreign policy, especially the removal of the UK from the state of political isolation completely fulfilled. Due to the efforts of William Pitt the Younger Great Britain began to play a significant role in the events that occurred on the European continent. The Prime Minister very quickly managed to regain the prestige in the international arena, which was lost after the defeat in the war with the American colonies.*

**Key words:** Great Britain, William Pitt the Younger, Russian Empire, the Ottoman Empire, war, politics, international relations, Ochakiv problem.